

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СПЕЦІАЛЬНИХ ТА ГАЛУЗЕВИХ СОЦІОЛОГІЙ

УДК 316.334.55

DOI <https://doi.org/10.32782/2707-9147.2025.108.1>

Л. П. ЗЕЛЕНКЕВИЧ

кандидат соціологічних наук,
доцент кафедри соціології та соціальної роботи
Класичний приватний університет

Г. Ю. БАРШАДСЬКА

кандидат соціологічних наук,
доцент кафедри соціології та соціальної роботи
Класичний приватний університет

В. В. ЩЕРБИНА

доктор соціологічних наук,
професор кафедри соціології та соціальної роботи
Класичний приватний університет

ПРОБЛЕМИ ЛЕГІТИМАЦІЇ ВЛАДИ В ОТГ

В статті відзначається, що одним із напрямків масштабних перетворень, що відбувалися в Україні напередодні війни, є децентралізація, сутність якої полягає у перерозподілі частини владних повноважень у напрямку збільшення впливу регіонів на процес прийняття рішень на місцевому рівні та створення об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Розглядаються проблеми легітимації влади в ОТГ. Наголошено, що децентралізація впливає не тільки на економічні процеси, а також на соціальні і соціокультурні, що потребує ретельного вивчення в рамках різних наук, зокрема соціології. Соціологічне забезпечення реформи полягає у виявленні соціокультурних та соціальних проблем децентралізації, що сприяють або перешкоджають здійсненню реформ. На ґрунті соціологічного дослідження виявляється соціальна база влади в ОТГ та фактори, що сприяють або перешкоджають визнанню легітимним голови ОТГ. Зазначено, що соціальними групами, члени яких частіше визнають легітимність голови, є: фермери, працівники розумової праці, заможна частина громади, люди зрілого віку (45-60) років, жінки, більш освічені та інформовані члени громади. Люди, що не визнають легітимність голови, частіше віддають перевагу державній владі поза громадою та нелегітимним суб'єктам влади (аграрним бізнесменам та тіньовим структурам).

На визнання легітимності голови ОТГ впливає матеріальне становище в селі, статус села (головне воно чи неголовне), загальні позитивні або негативні настрої частини членів громади по відношенню до створення ОТГ, ступень ідентифікації себе з громадою ОТГ, впевненість, що об'єднання відбулось добровільно. Визнання легітимності голови громади залежить від результатів об'єднання. Серед тих, хто визнає легітимність голови громади у два рази більше тих, хто особисто на собі відчули позитивні зміни після створення ОТГ, ніж серед тих, хто особисто на собі не відчули позитивні зміни.

***Ключові слова:** громада, децентралізація, об'єднанні територіальні громади, влада в громаді, легітимація влади, громадська думка, селяни, соціологічне дослідження.*

Постановка проблеми. Одним із напрямків масштабних перетворень, що відбулися в Україні напередодні війни, є децентралізація, сутність якої полягає у перерозподілі частини владних повноважень у напрямку збільшення впливу регіонів на процес прийняття рішень на місцевому рівні. Делегування повноважень здійснювалось на всіх рівнях державного управління. Первинним рівнем децентралізації є збільшення повноважень у формуванні бюджету та прийнятті рішень на рівні сільської громади.

Під час війни така децентралізація сприяла мобілізації ресурсів для виживання громад та створення опору загарбнику.

Згідно з задумом архітекторів реформ децентралізації забезпечення реальної самоврядності з дотриманням субсидіарної, наявності ресурсів для забезпечення діяльності громади, надасть нових стимулів для активізації громадян, розкриття ініціативи та творчості в пошуку та реалізації ресурсів, що були приховані при надмірній централізації.

У процесі децентралізації на селі відбувається укрупнення суб'єктів прийняття рішень і владних повноважень. Відносно невеликі сільські громади об'єднуються, та створюються нові більш великі об'єднанні територіальні громади (ОТГ). Об'єднання відбувається з метою сконцентрування ресурсів для більш ефективного вирішення економічних та соціальних завдань.

Децентралізація впливає не тільки на економічні процеси, а також на соціальні і соціокультурні, що потребує ретельного вивчення в рамках різних наук, зокрема соціології.

Соціологічне забезпечення реформи полягає у виявленні соціокультурних та соціальних проблем децентралізації, що сприяють або перешкоджають здійсненню реформ.

В цьому плані актуальним є соціологічне дослідження соціальних аспектів реформи децентралізації, що вклучає також питання соціокультурного характеру. Створення ОТГ обумовило появу нової для селян гілки влади, керівництво об'єднаної громади. Ефективність діяльності керівництва ОТГ залежить не тільки від об'єктивних обставин, юридичних норм, якості керівництва, а також від суб'єктивних факторів соціокультурного характеру. Зокрема, проблемою є суб'єктивне сприйняття

нової влади селянами, що впливає на керованість колективом громади. Має значення також ступень підтримки влади представниками різних соціальних груп села, на які соціальні групи може спиратися влада громади.

Завдання статті є виявлення соціальної бази влади в ОТГ, суб'єктивного сприйняття легітимності влади в ОТГ членами громади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика статті відноситься до аграрної соціології або соціології села. Цією проблемою в Україні займається відносно невелика група дослідників, зокрема: І. Прокопа, О. Максим'юк, В. Чігрін, Л.Шепотько, А. Шатохін [1] та ін. Окремі наукові статті з соціології села на підставі досліджень опублікували С. Катаєв, Л. Зеленкевич, Ф. Хрустальов, А. Ашурбеков [2] та ін.

Виклад основного матеріалу. Проблематизація легітимності влади в ОТГ викликана необхідністю відповідей на питання: Хто фактично є носієм влади в громаді? Хто ті представники владних структур, що володіють реальними владними повноваженнями? Яка соціальна база цієї влади, які саме групи селян більше підтримують владу громади?

Влада тримається не тільки на юридичних засадах, а також і на соціальній підтримці членів громади. Люди не завжди визнають легітимність законної влади, вони можуть вважати, що насправді влада належить іншим суб'єктам, або вона залежить від них. Люди часто не зважають на юридичні норми і керуються своєю уявою щодо легітимності влади.

Доречність цих запитань та положень виявляється в результаті аналізу даних соціологічних досліджень.

У цій роботі використані результати вторинного аналізу даних емпіричного дослідження соціальних проблем сільських громад, проведеного Л. Зеленкевич. Опитування жителів сіл Запорізької області було здійснене у 2019 р. Опитано 778 осіб. Вибірка випадкова, репрезентативна для дорослого населення сільської місцевості, контрольована за статтю.

Серед низки запитань анкети соціологічного дослідження респондентам було запропоновано обрати з переліку з 9 владних інституцій ОТГ, 4 найбільш впливові. Перелік містив наступні суб'єкти влади: 1. Голова ОТГ, 2. Власники великих господарських організацій на території громади, представники аграрного бізнесу, 3. Старости, 4. Депутати ОТГ, 5. Виконком ОТГ, 6. Жителі громади, 7. Невідомі особи, тіньові структури (мафія), 8. Районна влада, 9. Міська влада. Під міською владою мається на увазі не мер міста та інші міські структури влади, а Голова облдержадміністрації, обласна Рада та інші обласні владні інституції, влада яких поширюється і на сільську місцевість. Сукупність цих інституцій розташовується в обласному центрі, в місті, тому вважається селянами як «міська влада».

Наявність в переліку нелегітимних суб'єктів влади: аграрних бізнесменів та тіньових структур обумовлена попередніми результатами

проблемно-пошукового етапу дослідження, де виявилось можлива наявність цих суб'єктів.

Відповідне запитання було сформульовано наступним чином: «Кому належить влада у громаді? Хто понад усе впливає на ухвалення рішень в ОТГ?».

В результаті опитування виявилось, що в уяві членів громади найбільш впливовим суб'єктом влади в ОТГ є голова ОТГ (60%).

Розглянемо на чию підтримку, на які соціальні групи може розраховувати голова ОТГ.

Вважають голову ОТГ найвпливовішим в громаді з більшою ймовірністю фермери (78,6%). На другому місці – працівники розумової праці, сільська інтелігенція. Серед них визнають голову легітимним 66,9% осіб. Механізатори та працівники ручної праці визнають легітимність голови менше, ніж в цілому по вибірці (відповідно 56% та 54%)

Менше всіх (40,8%) підтримують голову пенсіонери.

Менше, ніж в середньому по вибірці, визнають легітимність голови найстарші в селі люди (св.60 років) і самі молодші (до 29 років) члени громади. Найбільше визнають легітимність влади в громаді люди зрілого віку (45-59 років).

Легітимність безпосередньо пов'язана з довірою. Чим вище довіра до голови ОТГ, тим вище рівень визнання його легітимності. Це підтверджують емпіричні дані.

Серед фермерів довіряють голові 50,0%, а серед працівників фізичної праці 13%, серед механізаторів – 28,6%. Відповідно визнають легітимність голови ОТГ вище за всіх фермери (78,6%). Нижче за фермерів визнають легітимність голови працівники фізичної праці та механізатори (54% та 56%).

Серед самих заможних найвища довіра голові ОТГ (60%) та високе визнання легітимності голови (67,6%). Тоді як серед членів громаді з самим низьким матеріальним статком найнижча довіра до голови (21,3%) та менше за всіх тих, хто визнає владу голови (57,4%).

Загалом, серед тих, хто визнає легітимність голови, 37,8% відповіли позитивно на питання про довіру йому, а серед тих, хто не визнає легітимності голови, лише 15,5% довіряє голові, тобто в два з половиною рази менше. Майже половина (43,3%) мало довіряють голові серед тих, хто не визнає його лідерства. А серед тих, хто визнає його лідерство, 26% не надто довіряє голові. І ще серед цієї категорії членів громади 36,3% ухилилися від прямої відповіді, зазначивши пункт «важко сказати».

Навіть ці дані можуть виглядати нелогічними. Як можна довіряти людині, легітимність якій не визнається? Але треба нагадати, що легітимність ми інтерпретуємо з відповіді на запитання, хто в більшій мірі впливає на прийняття рішень в громаді, кому належить влада в громаді. Довіра і легітимність пов'язані між собою, але не абсолютно, а частково.

В принципі, можливо таке положення, коли людина визнає легітимність голови, але вважає, то він знаходиться під впливом інших

суб'єктів влади, наприклад, районної або міської. Якщо людина, яка за законом стоїть на чолі ОТГ, але в уяві частини членів громади не є головною фактично, то це може бути мотивом відмови в визнанні її легітимності. Деякі члени громади довіряють голові, хоча і не вважають його головним. Можна звернути увагу, що далеко не всі повністю довіряють голові, хоча і визнають його першість в громаді. Але це вже питання про оцінку особистих якостей лідера, а не про визнання його лідерства.

Цікаво, що ті, хто не визнають голову ОТГ, лише небагато більше довіряють старості свого села (20,5% в порівнянні з 15,% для голови ОТГ). Вони також мало довіряють старості, як і голові ОТГ. А ось ті, хто визнають легітимність голови ОТГ, в рівній мірі довіряють і старості свого села. (38,8% для старости села і 37,8% для голови ОТГ). Тобто певною мірою справа не в особистості голови ОТГ або старости, а в загальному негативному настрої частини членів громади і по відношенню до створення ОТГ, і до керівництва як ОТГ, так і свого села. Така негативістська установка породжує упередження до будь-яких реформаторських перетворень. Можна охарактеризувати подібну позицію частини селян як відчуження, як мовчазний протест проти всього, що породжене новими часами з їх руйнуванням колгоспів, зміною історичної пам'яті, політичними конфліктами. Це характерно для тих селян, що зайняті повсякденною важкою ручною працею, мають освіту не вище середньої, матеріально малозабезпечені і у віці старше 60 років.

Ціннісний профіль особистості прихильників голови і неприхильників голови практично ідентичний. Є невеликі відмінності в оцінці нематеріальних цінностей (свобода слова, участь у прийнятті рішень, чесні вибори) у прихильників і неприхильників голови. Це говорить про те, що серед цих двох категорій є люди з високою соціальною суб'єктивністю, але серед прихильників голови таких все ж трохи більше. Також майже однаково за рангом прихильники і неприхильники голови оцінюють для собі моральні, соціальні та матеріальні цінності (релігійність, сім'я, власність на землю, курс долару, матеріальний достаток).

Члени громади, які не визнають легітимність голови ОТГ значно частіше, ніж ті, хто визнає владу голови ОТГ, відзначають в якості осіб, яким належить влада в громаді, нелегітимних суб'єктів влади (тіньові структури та аграрні бізнесмени).

Значно частіше не визнають легітимність голови ОТГ жителі не головних сіл, ніж жителі головного села ОТГ.

Люди з традиційним складом ментальності ще не готові визнати голову ОТГ своєю владою, а, як і раніше, вважають, що голова залежить від районної влади.

Голову більше підтримують заможні люди (67,6%). Вочевидь голова та заможна частина громади взаємозалежні. Складно домогтися гарного матеріального становища на селі без підтримки влади. Не можна звичайно виключати і позитивних аспектів цього явища, так як більш заможні люди мають більшу соціальну суб'єктивність, економічні

можливості, політичний вплив. Тож з цієї причини вони вважають, що легітимна влада повинна підтримуватися соціальним оточенням.

Більша освіченість та інформованість членів громади сприяє підвищенню легітимності влади. Так, серед тих, хто визнає легітимність голови 74% користуються Інтернетом, а серед тих, хто не визнає легітимність голови користувачів Інтернету помітно менше – 65%.

Велика різниця в підтримці голови за критерієм рівня ідентифікації з ОТГ. Серед тих, хто визнає легітимність голови 33,7% осіб вважають себе членами ОТГ, а серед противників голови лише 12,8% осіб ототожнюють себе з ОТГ, тобто в два з половиною рази менше.

Серед тих, для кого належність до громади свого села важливіше, ніж до громади ОТГ, значно менше прихильників голови ОТГ (25,1%), тоді як противників майже в два рази більше (43,5%). Природно, якщо для людини приналежність до ОТГ має невелике значення, то він буде нехтувати головою, а віддавати перевагу адміністративній владі району та міста, вважаючи їх реальною владою.

Рівень ідентифікації має емоційну складову. Ті, хто не вважає себе членом громади ОТГ негативно ставиться до головного села громади, де розташоване керівництво і від куди більшість голів ОТГ. (80% голів ОТГ – це колишні голови сільради головного села ОТГ).

Суттєве значення в питаннях довіри до влади є ставлення до створення ОТГ. Існує значні відмінності у визнанні легітимності голови ОТГ серед тих, хто позитивно і негативно відноситься до створення ОТГ. Так, серед тих, хто визнає легітимність голови ОТГ у 35% склалося позитивне ставлення до створення ОТГ, і лише 18,6% респондентів позитивно сприймають ОТГ серед тих, хто не визнає легітимність голови ОТГ. При середній по вибірці 28,2% позитивного ставлення до створення ОТГ. І дзеркальні дані про зв'язок негативного ставлення до ОТГ і визнання легітимності голови ОТГ: серед тих, хто визнає легітимність голови ОТГ 21,3% негативно ставляться до створення ОТГ, а серед тих, хто не визнає легітимність голови ОТГ – 33,6% ставляться негативно до створення ОТГ, тобто істотно більше.

Тут можлива взаємна детермінація. Негативне ставлення до ОТГ породжує відмову від визнання легітимності голови ОТГ. І навпаки, не бажання визнавати голову ОТГ найбільш впливовою особою в громаді породжує негативне ставлення до створення ОТГ. І хоча ця риса властива приблизно чверті членів громади, вона може вплинути на ефективність управління ОТГ зниженням керованості колективом.

Серед тих, хто визнає владу голови 11,5% вважають, що «Громада села добровільно погодилася на об'єднання в ОТГ?». А серед тих, хто не визнає владу голови 24,9%, вважає, що об'єднання відбулося недобровільно, тобто в два рази більше. У цьому може полягати причина відмови визнати легітимність голови. Якщо людина вважає, що об'єднання відбулося всупереч волі жителів села, то голова новоствореного об'єднання сприймається як нелегітимний. Хоча Закон [3] передбачає

обов'язкову добровільність об'єднання, частина людей не впевнена, що це було дійсно добровільно.

В якійсь мірі визнання легітимності залежить від результатів об'єднання. Дійсно, серед тих, хто визнає легітимність голови громади 46,9% особисто на собі відчули позитивні зміни після створення ОТГ, тоді як серед тих, хто не визнає легітимність голови ОТГ, особисто на собі відчули позитивні зміни в два рази менше респондентів (23,7%). Ці дані отримані при аналізі відповідей респондентів на запитання: «*Чи відчули особисто на собі позитивні зміни у вашому селі після утворення ОТГ?*».

Відмова від визнання легітимності голови ОТГ частіше поширена серед селян, які проживають не в головному селі ОТГ. Жителі головного села ОТГ значно частіше визнають голову ОТГ, так як в більшості (80%) випадків це їх колишній голова сільської ради. Серед тих, хто визнає легітимність голови ОТГ, жителів головного села 56,5%, а серед тих, хто не визнає легітимність голови ОТГ жителів головного села в два рази менше (26,5%). Серед тих, хто не визнає легітимність голови ОТГ переважна більшість (73,5%) жителі інших сіл. Така велика розбіжність не тільки тому, що жителів інших сіл просто більше, ніж жителів головного села, а й загальною тенденцією відмовляти в легітимності голові ОТГ жителями інших сіл.

Існує також загальна тенденція, що члени громади, які відмовляють в легітимності голові ОТГ, частіше, ніж ті, хто визнає владу голови ОТГ, відзначають в якості осіб, яким належить влада в громаді, нелегітимних суб'єктів влади (див. Табл. 1)

Як видно з таблиці, нелегітимні суб'єкти влади в громаді (невідомі особи, тіньові структури (мафія), власники великих господарських організацій на території громади, представник аграрного бізнесу) поставлені тими, хто визнає владу голови ОТГ, на останні (8 і 9) місця списку (їх значення визнає лише 10% цієї категорії членів громади). А ті, хто не визнає владу голови ОТГ, поставили цих нелегітимних суб'єктів влади на 3 та 4 місця, причому віддали їм перевагу майже третина (27% і 28%) даної категорії членів громади. Найвпливовішою інстанцією в громаді ці люди вважають навіть не районну, а міську владу. На друге місце вони поставили своїх власних представників – депутатів ОТГ. Причому дистанція визнання легітимних і нелегітимних суб'єктів влади в громаді невелика: всього 1-3 процентних пункти. Тобто в уяві осіб, які не визнають владу голови ОТГ, значимість легітимних суб'єктів (міської влади і депутатів) майже така ж, як і нелегітимних суб'єктів (тіньових структур і аграрних бізнесменів). До п'ятірки найбільш значущих суб'єктів влади в громаді люди, які визнають владу голови, включили виключно легітимні інституції, а ті, хто не визнає владу голови ОТГ, включили тільки одну інституцію (депутати ОТГ), яка власне входить в ОТГ, а всі решта 4 позиції віддали суб'єктам зовнішнього впливу. Нагадаємо, що члени громади ОТГ, які відмовляють у легітимності голові ОТГ, складають в даній вибірці 40%, тобто досить значну частину громади.

Таблиця 1

Суб'єкти влади в громаді в уяві тих, хто визнає і не визнає легітимність голови ОТГ (в% від числа осіб, які визнають або не визнають легітимність голови ОТГ)

Кому належить влада у громаді? Хто понад усе впливає на ухвалення рішень в ОТГ?	Серед тих, хто визнає владу голови ОТГ %	Серед тих, хто НЕ визнає владу голови ОТГ (місце в ієрархії і%)
1. Голова ОТГ	100%	-
2. Депутати ОТГ	48,9%	2. 29,8%
3. Виконком ОТГ	25,0%	8. 2,7%
4. Міська влада	20,8%	1. 30,3%
5. Районна влада	18,9%	5. 16,0%
6. Старости	14,8%	7. 4,3%
7. Жителі громади	14,4%	6. 10,6%
8. Невідомі особи, тіньові структури (мафія)	9,8%	4. 27,1%
9. Власники великих господарських організацій на території громади, представники аграрного бізнесу	9,5%	3. 28,2%

Визнання легітимності голови тісно пов'язане з оцінкою конкретних змін в життєдіяльності та інфраструктурі громади. Ті, хто визнає легітимність голови громади краще оцінюють зміни в громаді в результаті реформ, ніж ті, хто не визнає владу голови.

Так, вважають, що покращився стан доріг серед тих, хто визнає легітимність голови ОТГ (далі для стислості прихильники голови), 32,2%, то серед тих, хто не визнає легітимність голови ОТГ (далі для стислості неприхильники голови) вважають, що покращився стан доріг лише 12,8%, тобто в два з половиною рази менше. Здається, якщо стан доріг суттєво покращиться, то легітимність голови повинна підвищитися. Така логіка значима і для інших компонентів способу життя членів громади. Так, серед прихильників голови майже половина (47,3%) вважають, що покращився стан освітлення, а серед неприхильників голови так вважає лише 18,6%, що в 2,5 рази менше. Слід врахувати, що обидві точки зору оцінюють одні і ті ж об'єкти. Однак щось заважає оцінювати зміни в селі однаково: частина жителів оцінює поліпшення в два з половиною рази вище, ніж інша частина. Можна припустити про наявність розділеної спільноти в громаді. Явно існує латентний конфлікт в середині громади між тими, хто підтримує і не підтримує зміни, що відбуваються в селі, в зміні структури влади і територіальному поділі.

В якійсь мірі це обумовлено і відмінностями в матеріальному становищі громади та окремих її членів. Так, серед прихильників голови 16,4% вважають, що матеріальне становище їх села покращилось після об'єднання, а серед неприхильників голови так вважають в два рази менше респондентів (8,5%). Чим краще матеріальне становище в селі, тим більше людей визнають легітимність голови ОТГ.

Особливо велика різниця в оцінці зміни особистих доходів. Серед прихильників голови чверть (25,5%) вважає, що їх особисті доходи виросли після створення ОТГ, а серед неприхильників голови так вважає лише 8,5%, що в три рази менше в порівнянні з думкою прихильників голови. Так само майже в три рази відрізняються оцінки зміни соціальних аспектів. Серед прихильників голови 32,2% відзначили поліпшення умови для освіти, а серед неприхильників голови так вважає лише 12,2%. Схожі відмінності в оцінці виробничих факторів. Серед прихильників голови 24,4% вважає, що покращилось виробництво продукції, а серед неприхильників голови так вважає 6,9%, тобто різниця більш ніж в три рази.

Цікаво, що ціннісний профіль особистості прихильників голови і неприхильників голови практично ідентичний. Відповідно до гіпотези, значимість нематеріальних цінностей у прихильників голови повинна бути вище, ніж у неприхильників голови. Але ця гіпотеза підтвердилася незначно, щоб вважати, що це різні за ціннісними орієнтаціями люди. Так, серед прихильників голови значення для себе *«Участі в ухваленні рішень на рівні громади»* відзначили 39,2%, а серед неприхильників голови лише небагато менше – 37,3%. Однаково зовсім не має значення ця цінність серед прихильників і неприхильників голови – 11,4%. Приблизно такі ж співвідношення в оцінці значення *«свободи слова»*. Для прихильників голови і неприхильників голови ця цінність має значення відповідно для 42,8% і 38,2%, та не має значення однаково для 9,7% і 9,8%. За іншою важливою нематеріальною цінністю – *«Чесні вибори»* знову-таки різниця незначна. Має значення ця цінність для 47,9% прихильників голови і для 38,0% неприхильників голови. А не має значення відповідно – 3,4% і 4,8%. Як бачимо, хоч невеликі відмінності, але все ж є в оцінці нематеріальних цінностей прихильників голови і неприхильників голови. Це говорить про те, що серед цих двох категорій є люди з високою соціальною суб'єктністю, але серед прихильників голови таких все ж трохи більше.

Ідентичні дані і при оцінці моральних сторін особистості. Так, значимість релігії для себе однаково оцінили прихильники і неприхильники голови – 42,4% і 42,2%. Однаково не вважають для себе важливими релігійні цінності серед прихильників і неприхильників голови – 15,9% і 17,1%.

Незначна різниця і при оцінці значимості інших життєвих, матеріальних і соціальних факторів: цінності *«Сім'ї, дітей»* (89% і 80,3%); *«Здоров'я»* (79,1% і 87,8%); *«Матеріального достатку»* (73,9% і

81, 9%); «Власності на землю» (61,4% і 70,7%); курсу долару (32,3% і 33,3%); «Припинення бойових дій на сході країни» (76,5% і 69,1%).

Висновки. Соціальною базою голови ОТГ, тобто соціальні групи, члени яких частіше визнають легітимність голови, є: фермери, працівники розумової праці, заможна частина громади, люди зрілого віку (45-60) років. Жінки частіше за чоловіків визнають легітимність голови.

Більша освіченість та інформованість членів громади сприяє підвищенню легітимності влади.

Має значення статус села: мешканці неголовних сіл значно частіше не визнають легітимність голови ОТГ, ніж мешканці головного села.

Люди, що не визнають легітимність голови, частіше віддають перевагу державній владі поза громадою та нелегітимним суб'єктам влади (аграрним бізнесменам та тіншовим структурам).

Визнання легітимності голови тісно пов'язане з оцінкою конкретних змін в життєдіяльності та інфраструктурі громади. Чим краще матеріальне становище в селі, тим більше людей визнають легітимність голови ОТГ.

При оцінці легітимності голови певною мірою справа не в особистості голови ОТГ, а в загальному негативному настрої частини членів громади по відношенню до створення ОТГ. Така негативістська установка породжує упередження до будь-яких реформаторських перетворень. Можна охарактеризувати подібну позицію частини селян як відчуження від нової соціальної реальності.

За ціннісним профілем прихильники та неприхильники голови майже однакові. Лише в невеликому ступені у прихильників голови вище значення постматеріальних цінностей. Однак люди з традиціоналістською ментальністю частіше відмовляють в легітимності голови громади.

Люди, що підтримують створення ОТГ у більшому ступені ідентифікують себе з громадою ОТГ, значно частіше визнають легітимність голови, ніж люди, що негативно ставляться до створення ОТГ і не вважають себе членами ОТГ. Мешканці неголовних сіл ОТГ значно частіше не визнають легітимність голови, ніж мешканці головного села.

На рівень легітимності значно впливає впевненість, що об'єднання відбулось добровільно.

Список використаної літератури

1. Шатохін А. М. Ціннісні пріоритети сільського соціуму. Соціальний розвиток сільських регіонів: колективна монографія. Вип. 3 / За ред. А. М. Шатохіна, М. В. Костюк. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. С.10-16. 236.
2. Хрустальов Ф.С., Ашурбеков А. Соціологічний супровід процесів децентралізації // Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. 2018. Випуск 78. С.131-138.
3. Про добровільне об'єднання територіальних громад: закон України від 05.02.2015 р. № № 157-VIII // Відомості Верховної Ради. 2015. №13. Ст.91.

Zelenkevych L. P., Barshadska G. U., Shcherbyna V. V. Problems of Legitimization of Power in UTC

The article notes that one of the directions of large-scale transformations that took place in Ukraine on the eve of the war is decentralization, the essence of which is to redistribute part of the powers of government in the direction of increasing the influence of regions on the decision-making process at the local level and the creation of united territorial communities (UTC). The problems of legitimization of power in UTC are considered. It is emphasized that decentralization affects not only economic processes, but also social and socio-cultural ones, which requires careful study within the framework of various sciences, in particular sociology. The sociological support of the reform consists in identifying socio-cultural and social problems of decentralization that contribute to or hinder the implementation of reforms. On the basis of sociological research, the social base of power in the UTC and factors that contribute to or hinder the recognition of the UTC head as legitimate are revealed. It is noted that the social groups whose members more often recognize the legitimacy of the head are: farmers, workers in intellectual labor, the wealthy part of the community, people of mature age (45-60), women, more educated and informed community members. People who do not recognize the legitimacy of the head more often prefer state authorities outside the community and illegitimate power entities (agrarian businessmen and shadow structures). The recognition of the legitimacy of the UTC head is influenced by the financial situation in the village, the status of the village (whether it is the main one or not), the general positive or negative mood of some community members towards the creation of the UTC, the degree of identification with the UTC community, and the confidence that the unification took place voluntarily. Recognition of the legitimacy of the community head depends on the results of the association. Among those who recognize the legitimacy of the community head, there are twice as many who personally experienced positive changes after the creation of the UTC as among those who did not personally experience positive changes.

Key words: *community, decentralization, united territorial communities, power in the community, legitimization of power, public opinion, peasants, sociological research.*

Дата першого надходження рукопису до видання: 13.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 10.12.2025

Дата публікації: 31.12.2025